

S/4429

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA STRATEGII

Mariusz WIATR

DEKLARACJA WASZYNGTOŃSKA I NOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA NATO A PROBLEMY BEZPIECZEŃSTWA (OBRONNOŚCI RP)

BIBLIOTEKA GŁÓWNA-ARCHIWUM
Ur. 01/11
Akademii Obrony Narodowej
53236

WARSZAWA

2000

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA STRATEGII

Mariusz WIATR

**DEKLARACJA WASZYNGTOŃSKA I NOWA
KONCEPCJA STRATEGICZNA NATO A PROBLEMY
BEZPIECZEŃSTWA/OBRONNOŚCI RP**

SKRYPT WYKŁADU

WARSZAWA

2000

WPROWADZENIE

Sojusz Północnoatlantycki dostosowuje się do zmian w sytuacji polityczno-militarnej w Europie i w Świecie. Poszukuje swej roli i zmienia formułę funkcjonowania. Zapoczątkował proces rozszerzania służący stabilizacji i umacnianiu bezpieczeństwa nie tylko państw członkowskich, lecz także obszaru euroatlantyckiego. Reakcją Sojuszu na zmiany związane z rozpadem Układu Warszawskiego i upadkiem Związku Radzieckiego była Koncepcja Strategiczna z 1991 roku. Nowa Koncepcja Strategiczna ogłoszona w kwietniu 1999 roku, jeszcze przed przyjęciem Polski, Czech i Węgier do Sojuszu, stanowi próbę odpowiedzi na wyzwania mogące pojawić się w najbliższej przyszłości. Zgodnie z tą koncepcją Sojusz powinien uzyskać zdolność do reagowania nie tylko na zagrożenia wymagające prowadzenia działań wynikających z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego, lecz także do podejmowania elastycznych działań poza obszarem traktatowym.

Nadrzędny cele Sojuszu Północnoatlantyckiego w dalszym ciągu stanowi zapewnienie wolności i bezpieczeństwa wszystkich państw członkowskich. Niezmienna więc jest jego istota wyrażająca się w zapewnieniu – dzięki więzi transatlantyckiej – bezpieczeństwa, zarówno Ameryce Północnej, jak i Europie dzięki solidarności i kolektywnemu działaniu wszystkich państw członkowskich. Działania podejmowane przez Sojusz służą więc ochronie przed wszelkimi zagrożeniami wspólnych euroatlantyckich interesów bezpieczeństwa. Podejście takie zapewnia poczucie równego bezpieczeństwa państw członkowskich, a jednocześnie zwiększa bezpieczeństwo państw nie należących do NATO.

Polska, jako pełnoprawny członek Sojuszu Północnoatlantyckiego, nie tylko wydatnie umocniła swoje bezpieczeństwo, ale musi też partycypować w zapewnianiu bezpieczeństwa pozostałych państw członkowskich. Wymagają tego zobowiązania sojusznicze dotyczące przede wszystkim solidarnej postawy wobec wspólnych wyzwań i zagrożeń. Nie należy przy tym zapominać, że zgodnie z artykułem 3 Traktatu Północnoatlantyckiego każde państwo członkowskie zobowiązane jest do rozwijania nie tylko zbiorowej, ale przede wszystkim indywidualnej zdolności do odparcia zbrojnej napaści.

TRAKTAT PÓLNOCNOATLANTYCKI¹ Waszyngton, 4 kwietnia 1949 r.

Strony niniejszego Traktatu potwierdzają swą wiarę w cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych i swe pragnienie współzycia w pokoju ze wszystkimi narodami i wszystkimi rządami.

Są one zdecydowane ochraniać wolność, wspólne dziedzictwo i cywilizację swych narodów, oparte na zasadach demokracji, wolności jednostki i praworządności.

Dążą one do umacniania stabilizacji i dobrobytu na obszarze północnoatlantyckim.

Są one zdecydowane połączyć swe wysiłki w celu zbiorowej obrony oraz zachowania pokoju i bezpieczeństwa.

Dlatego wyrażają one zgodę na niniejszy Traktat Północnoatlantycki.

Artykuł 1

Zgodnie z tym, co oświadczone w Karcie Narodów Zjednoczonych, Strony zobowiązują się załatwiać wszelkie spory międzynarodowe, w które mogłyby zostać uwikłane, za pomocą środków pokojowych w taki sposób, aby pokój międzynarodowy, bezpieczeństwo i sprawiedliwość nie zostały narażone na niebezpieczeństwo, jak również powstrzymywać się w swych stosunkach międzynarodowych od użycia lub groźby użycia siły w jakikolwiek sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 3

Dla skutecznego osiągnięcia celów niniejszego traktatu Strony, każda z osobna i wszystkie razem, przez stałą i skuteczną samopomoc i pomoc wzajemną będą utrzymywały i rozwijały swoją indywidualną i zbiorową zdolność do odparcia zbrojnej napaści.

Artykuł 4

Strony będą się konsultowały, ilekroć zdaniem którejkolwiek z nich zagrożona będzie integralność terytorialna, niezależność polityczna lub bezpieczeństwo którejkolwiek ze Stron.

Artykuł 5

Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub kilka z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeżeli taka napaść nastąpi, każda z nich, w wykonaniu prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego przez artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym, podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi Stronami taką akcję, jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.

¹ NATO Vademecum, Warszawa 1995, s. 261-264.

DEKLARACJA WASZYNGTOŃSKA

(skrót – tłumaczenie własne)

1. My, szefowie państw i rządów państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego deklarujemy na nowe stulecie nasze wzajemne zobowiązanie do obrony naszych narodów, terytoriów naszych państw i naszej wolności opartej na demokracji, prawach człowieka i praworządności ...
2. Na jubileuszowym spotkaniu potwierdzamy nasze zdecydowanie ... do dalszego realizowania tych celów. Kolektywna obrona pozostaje podstawowym zadaniem NATO. Potwierdzamy nasze zdecydowanie do wspierania pokoju, stabilności i wolności.
3. Czczymy mężczyzn i kobiety, którzy służyli naszemu Sojuszowi i przyczynili się do rozszerzenia wolności. Dla ich uczczenia i kształtowania lepszej przyszłości, będziemy przyczyniać się do zbudowania szerokiej wspólnoty demokracji euroatlantyckich, wspólnoty, która broni praw człowieka i podstawowych wolności, w której granice dla ludzi, myśli i wymiany handlowej będą ciągle rozszerzane, a wojna stanie się niemożliwa.
4. Potwierdzamy naszą wiarę wyrażoną w Traktacie Północnoatlantyckim w zasady i cele Karty Narodów Zjednoczonych i powtarzamy nasze życzenie współistnienia w pokoju ze wszystkimi narodami i wolę rozwiązywania sporów międzynarodowych środkami pokojowymi.
5. Określamy kurs NATO w 21 wieku jako Sojusz, zobowiązanego do kolektywnej obrony i zdolnego do sprostania współczesnym i przyszłym wyzwaniom wobec naszego bezpieczeństwa wzmocnionego przez nowych członków i otwartego na przyjęcie kolejnych, współpracującego z innymi instytucjami w celu wzmocnienia i stabilizacji bezpieczeństwa euroatlantyckiego.
6. NATO ucieleśnia życiowo ważne partnerstwo między Europą i Ameryką Północną. Raduje nas nowy impuls wzmocnienia europejskich zdolności obronnych w celu stworzenia europejskim sojusznikom możliwości skutecznej współpracy i wzmocnienia w ten sposób partnerstwa transatlantyckiego.
7. Niezmiennie jesteśmy zdecydowani stanowczo przeciwdziałać tym, którzy naruszają prawa człowieka, prowadzą wojny i zajmują terytoria innych. Będziemy zarówno zachowywać solidarność polityczną, jak i utrzymywać siły zbrojne konieczne do ochrony naszych narodów i sprostania wyzwaniom następnego stulecia. ... W dalszym ciągu będziemy dążyć do budowy zaufania i tworzenia bezpieczeństwa poprzez kontrolę zbrojeń, rozbrojenie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia ...
8. Nasz Sojusz pozostaje otwarty dla wszystkich europejskich demokracji - niezależnie od ich położenia geograficznego – które mają wolę i są zdolne do przejścia obowiązków wynikających z członkostwa, a których przyjęcie zwiększy bezpieczeństwo i stabilizację w Europie. NATO jest decydującym

filarem wspólnoty powszechnych wartości i wspólnej odpowiedzialności. Poprzez współdziałanie sojusznicy i partnerzy – z Rosją i Ukrainą włącznie – rozwijają współpracę i przewyciężają podziały wymuszone przez zimną wojnę, przyczyniając się do stworzenia jednej wolnej Europy ...

9. Również 50 lat po powstaniu NATO losy Ameryki Północnej i Europy pozostają niepodzielne ... Długotrwały pokój, bezpieczeństwo i wolność dla wszystkich ludzi w Europie i Ameryce Północnej uznajemy za podstawowe cele tego Sojuszu w chwili obecnej i w nadchodzącym wieku.

NOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA SOJUSZU

przyjęta 23-24 kwietnia 1999

(omówienie)

Podobnie jak dokument z 1991, roku nowa Koncepcja Strategiczna Sojuszu, obok wprowadzenia i zakończenia, składa się z czterech głównych części:

- I. Cel i zadania Sojuszu,
- II. Perspektywy strategiczne,
- III. Podejście do bezpieczeństwa w XXI wieku,
- IV. Wytyczne dla sił Sojuszu.

We wprowadzeniu przedstawiono m.in. rozwój sytuacji politycznej i strategicznej od 1991 roku, tak więc tekst głównych części w zasadzie pozbawiony jest reminiscencji i porównań.

Cel i zadania Sojuszu

Pierwsza część Koncepcji potwierdza podstawowy cel istnienia NATO sformułowany w Traktacie Waszyngtońskim, czyli zapewnienie wolności i bezpieczeństwa wszystkich jego członków przy pomocy środków politycznych i wojskowych. Celem Sojuszu pozostaje sprawiedliwy i trwały porządek pokojowy w Europie oparty na wspólnych wartościach takich, jak demokracja, prawa człowieka i rządy prawa. Więź transatlantycka w dalszym ciągu powinna stale łączyć bezpieczeństwo Ameryki Północnej i Europy. Niepodzielność bezpieczeństwa wszystkich członków wyraża się w solidarności i spójności w Sojuszu.

NATO jako sojusz państw, działający na podstawie Traktatu Waszyngtońskiego i Karty Narodów Zjednoczonych, spełnia określone zadania w dziedzinie bezpieczeństwa. Pierwsze trzy są w zasadzie takie same, jak w Koncepcji Strategicznej z 1991 roku:

„Bezpieczeństwo: zapewnienie stałych podstaw trwałego bezpieczeństwa przestrzeni euroatlantyckiej w oparciu o rozwój demokratycznych instytucji i pokojowe rozwiązywanie sporów, mające na celu wyeliminowanie stosowania siły, bądź groźby jej użycia w stosunkach między państwami”.

„Konsultacje: zapewnienie, zgodnie z artykułem 4 Traktatu Waszyngtońskiego, podstaw forum transatlantyckiego, służącego konsultowaniu problemów dotyczących żywotnych interesów sojuszników, w tym stanowiących ryzyka dla bezpieczeństwa państw członkowskich oraz odpowiedniej koordynacji działań w obszarach stanowiących przedmiot ich wspólnego zaniepokojenia”.

„Odstraszanie i obrona: odstraszanie i obrona każdego członka NATO przed jakimkolwiek zagrożeniem agresją i agresją, zgodnie z artykułami 5 i 6 Traktatu Waszyngtońskiego”.

Do nowej Koncepcji Strategicznej nie włączono czwartej funkcji z poprzedniej Koncepcji, czyli zachowania równowagi strategicznej, gdyż jej dwubiegowe konotacje uznane zostały za nieprzystające do współczesnej sytuacji. Zamiast tego – jako instrumenty czwartego podstawowego zadania w dziedzinie bezpieczeństwa – **wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności obszaru euroatlantyckiego** – wprowadzono do Koncepcji, jako nowe zadania Sojuszu:

- „Rozwiązywanie kryzysów: gotowość na zasadzie konsensusu, w zgodzie z artykułem 7 Traktatu Waszyngtońskiego, do uczestnictwa w skutecznym zapobieganiu konfliktom i rozwiązywaniu kryzysów, łącznie z operacjami reagowania kryzysowego.
- **Partnerstwo: promowanie szeroko rozumianego partnerstwa, współpracy i dialogu z pozostałymi państwami obszaru euroatlantyckiego w celu zwiększenia przejrzystości, wzajemnego zaufania oraz zdolności do wspólnego działania z Sojuszem**”.

W zakończeniu pierwszej części podkreśla się, że Sojusz realizując swój cel i podstawowe zadania w dziedzinie bezpieczeństwa, w dalszym ciągu szanował będzie uzasadnione interesy bezpieczeństwa innych państw oraz dążył będzie do pokojowego rozwiązywania sporów, zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych. Ponadto Sojusz promował będzie pokojowe i przyjazne stosunki między państwami oraz wspierał demokratyczne instytucje. Sojusz nie uważa się za niczyjego przeciwnika.

Perspektywy strategiczne

W części tej omawia się zmiany polityczne ostatnich lat z podkreśleniem ich pozytywnego charakteru, nie pomijając jednak niepewności i ryzyka, które przerodzić się mogą w poważne kryzysy. Podkreśla się istotną rolę NATO w umacnianiu bezpieczeństwa euroatlantyckiego po zakończeniu zimnej wojny. Szczególne znaczenie ma w tym kontekście: rozszerzenie Sojuszu i jego gotowość do przyjęcia kolejnych kandydatów, partnerstwo, współpraca i dialog z Rosją, Ukrainą i państwami basenu Morza Śródziemnego, wewnętrzna reforma Sojuszu i zaangażowanie w zapobieganie konfliktom i rozwiązywanie kryzysów oraz współpraca z innymi instytucjami bezpieczeństwa zbiorowego (ONZ, OBWE, UE). Podkreśla się przy tym odpowiedzialność Rady Bezpieczeństwa ONZ za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Wiele miejsca w tej części poświęca się Europejskiej Tożsamości w Dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony, podkreślając konieczność jej funkcjonowania w ramach NATO, a zarazem wzrost odpowiedzialności oraz możliwości europejskich sojuszników w sferze bezpieczeństwa i obrony służący podniesieniu stanu bezpieczeństwa całego Sojuszu. Za kolejny ważny element otoczenia strategicznego uznaje się stabilność, przewidywalność, niski poziom zbrojeń i weryfikację wynikającą z porozumień rozbrojeniowych i kontroli zbrojeń.

Drugi podrozdział tej części poświęcony jest wyzwaniom i zagrożeniom, które – mimo pozytywnych zmian w otoczeniu strategicznym – mogą się pojawić w przyszłości. Ryzyko jest trudne do przewidzenia, a zagrożenia mogą być wielokierunkowe i wykazywać wojskowy lub niewojskowy charakter. Wyliczenie ewentualnych zagrożeń ma charakter wybitnie funkcjonalny, bez dowiązań geograficznych. Wśród zagrożeń wymienia się: niepewność i niestabilność wewnątrz i wokół obszaru euroatlantyckiego oraz możliwość powstawania i szybkiego rozprzestrzeniania się kryzysów regionalnych na peryferiach Sojuszu; rywalizację etniczną i religijną, spory terytorialne, niewłaściwe bądź nieudane reformy, naruszenia praw człowieka oraz rozpad państw. Procesy te mogą prowadzić do destabilizacji lokalnej lub regionalnej. Uznają się, że spowodowane tym napięcia mogą wywoływać kryzysy zagrażające stabilności obszaru euroatlantyckiego oraz że konflikty te, przenosząc się na sąsiednie państwa, włącznie z członkami NATO, mogą negatywnie wpływać na bezpieczeństwo Sojuszu bądź państw trzecich.

Wskazując na istnienie znaczących sił jądrowych poza Sojuszem, podkreśla się zagrożenia związane z rozprzestrzenianiem broni jądrowej, biologicznej i chemicznej oraz środków ich przenoszenia. Prowadzić to może do bezpośredniego zagrożenia ludności, terytoriów i sił zbrojnych państw członkowskich. Zwraca się ponadto uwagę na możliwość wyprodukowania i użycia tego rodzaju broni przez podmioty nie będące państwami.

Za inne zagrożenia uznaje się rozprzestrzenianie nowoczesnych technologii wojskowych i wrażliwość systemów informatycznych nowoczesnych społeczeństw. Podkreśla się ponadto, że interesom bezpieczeństwa Sojuszu zagrażać mogą również „ryzyka szerokiej natury”, do których zalicza się terroryzm, sabotaż i zorganizowaną przestępczość oraz przerwanie dostaw ważnych surowców i niekontrolowany przepływ ludności, zwłaszcza w rezultacie konfliktów zbrojnych. W świadomości, iż wielu tego rodzaju zagrożeniom nie można zapobiec wyłącznie środkami wojskowymi, zwraca się uwagę na funkcjonujące w Sojuszu zgodnie z artykułem 4 Traktatu Waszyngtońskiego mechanizmy konsultacji oraz ewentualnej koordynacji działań w tym zakresie.

Podejście do bezpieczeństwa w XXI wieku

W trzeciej części Koncepcji przedstawiono szerokie podejście Sojuszu do problematyki bezpieczeństwa, zgodnie z którym czynniki polityczne, gospodarcze, społeczne i środowiskowe odgrywają ogromne znaczenie, uzupełniając niezbędny wymiar militarny. Ponownie uwypukla się wspólny cel, jakim jest stworzenie europejskiej architektury bezpieczeństwa, w ramach której wysiłki Sojuszu na rzecz bezpieczeństwa euroatlantyckiego uzupełniają się będą z poczynaniami innych organizacji bezpieczeństwa zbiorowego. NATO pozostaje jednak podstawowym forum konsultacji między sojusznikami. Za instrumenty takiego podejścia do zachowania pokoju i wzmocnienia bezpieczeństwa uznaje się: utrzymanie i umacnianie więzi transatlantyckiej, utrzymanie efektywnych zdol-

ności obronnych, wystarczających do odstraszenia, obrony i realizacji pełnego spektrum zadań Sojuszu, rozwój Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu, zachowanie zdolności niezbędnych do skutecznego rozwiązywania kryzysów, otwarcie na przyjęcie nowych członków oraz rozwój partnerstwa, współpracy i dialogu z innymi państwami.

Podkreślić tu można zachowanie zdolności wojskowych Sojuszu. Również w zmienionej sytuacji geopolitycznej pozostają one warunkiem koniecznym zachowania spójności Sojuszu oraz możliwości odstraszenia tak, aby wszelkie działania przeciwko Sojuszowi nie miały szans powodzenia. Zdolności wojskowe Sojuszu umożliwiają realizację nowej koncepcji bezpieczeństwa, przyczyniając się w ten sposób do zwiększenia bezpieczeństwa i stabilności obszaru euroatlantyckiego i zapewniając wiarygodność działań politycznych.

Bardzo istotną częścią Koncepcji Strategicznej jest punkt 31 dotyczący zapobiegania konfliktom i rozwiązywania kryzysów. NATO we współdziałaniu z innymi organizacjami dążyć będzie do zapobiegania konfliktom, a w wypadku kryzysu przyczyniać się do jego rozwiązania zgodnie z prawem międzynarodowym. Służyć temu mają operacje wykraczające poza artykuł 5 Traktatu Waszyngtońskiego, w których mogą brać udział członkowie Sojuszu. Przypomina się w związku z tym deklarację szczytu NATO w Brukseli o gotowości wspierania operacji utrzymania bądź wymuszania pokoju prowadzonych pod auspicjami Rady Bezpieczeństwa ONZ lub OBWE, m.in. poprzez udostępnienie środków, możliwości i ekspertyz Sojuszu.

Partnerstwo, współpraca i dialog nie są celem dla siebie, lecz środkami wspierania bezpieczeństwa i stabilności na całym obszarze euroatlantyckim. Ogólne ramy stanowi tu Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego jako forum konsultacji i współpracy. Głównym mechanizmem tworzenia praktycznych więzi bezpieczeństwa i zwiększania interoperacyjności z partnerami Sojuszu jest Partnerstwo dla Pokoju. Konkretyzuje się ono w licznych programach współpracy i ćwiczeń, a ukierunkowane jest m.in. na zwiększenie przejrzystości planowania obronnego i budżetu partnerów, zapewnienie demokratycznej kontroli nad ich siłami zbrojnymi, umożliwienie współdziałania w zwalczaniu skutków klęsk żywiołowych i katastrof oraz w operacjach PdP prowadzonych przez NATO. Podkreśla się zobowiązanie NATO do przeprowadzenia konsultacji z każdym aktywnym uczestnikiem Partnerstwa w wypadku bezpośredniego zagrożenia jego integralności terytorialnej, niezawisłości politycznej lub bezpieczeństwa.

W odniesieniu do stosunków zewnętrznych szczególnie uwypukla się znaczenie Rosji, Ukrainy i państw basenu Morza Śródziemnego. NATO i Rosja zobowiązały się do rozwijania wzajemnych stosunków na bazie wspólnych interesów, wzajemności i przejrzystości w celu osiągnięcia trwałego pokoju na obszarze euroatlantyckim, opartego na zasadach demokracji i wspólnego bezpieczeństwa. Karta NATO – Ukraina uznaje suwerenność, niezawisłość, integralność terytorialną, rozwój demokracji, dobrobyt gospodarczy oraz nienuklearny

status Ukrainy za kluczowe czynniki stabilności i bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej. Bezpieczeństwo Europy ściśle powiązane jest z bezpieczeństwem i stabilnością obszaru śródziemnomorskiego, a dialog śródziemnomorski stanowi integralną część realizowanego przez Sojusz szerokiego podejścia do problematyki bezpieczeństwa.

Problematyka rozszerzenia Sojuszu ogranicza się w Koncepcji Strategicznej w zasadzie do lapidarnego określenia zasad związanych z artykułem 10 Traktatu Waszyngtońskiego, określającym otwartość NATO na przyjęcie nowych członków. Stwierdza się ponadto, iż żadne demokratyczne państwo europejskie, którego włączenie do NATO sprzyjałoby realizacji celów Traktatu, nie będzie wyłączone a priori z tego procesu. Polityczne problemy rozszerzenia szerzej naświetla Deklaracja Waszyngtońska².

Część dotycząca podejścia do bezpieczeństwa w XXI wieku zamyka stanowisko w sprawie kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji. Podkreśla się tu dążenie do wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności przy możliwie najniższym poziomie sił koniecznym do realizacji kolektywnej obrony oraz wykonania spektrum zadań Sojuszu. NATO w dalszym ciągu aktywnie przyczyniać się będzie do dalszego rozwijania porozumień i mechanizmów kontroli zbrojeń i rozbrojenia, przeciwdziałania proliferacji oraz budowy zaufania.

Wytyczne dla sił Sojuszu

W części tej zawarte są właściwe wytyczne planowania obronnego i planowania sił zbrojnych. Jako wprowadzenie przedstawiono zasady strategii sojuszniczej: solidarność sojusznicza i jedność strategiczna oraz niepodzielność bezpieczeństwa wszystkich sojuszników („atak na jednego jest atakiem na wszystkich”), niezbędne zdolności sił zbrojnych Sojuszu do kolektywnej obrony, uczestnictwa w zapobieganiu konfliktom i prowadzenia operacji wykraczających poza artykuł 5, jak również wspieranie współpracy z partnerami. Podkreśla się ponadto więź transatlantycką, stacjonowanie konwencjonalnych i nuklearnych sił USA w Europie, konieczność równego podziału ról, zagrożeń i odpowiedzialności oraz korzyści wynikające z kolektywnej obrony i rozwoju Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony.

Następnie charakteryzuje się rozwiązania praktyczne, umożliwiające kolektywną obronę, wspólne przeciwdziałanie kryzysom i koherentne reakcje Sojuszu na ewentualne zagrożenia oraz zapobiegające renacjonalizacji polityki obronnej bez pozbawienia sojuszników suwerenności. Do rozwiązań tych zalicza się uzgodnione procedury konsultacyjne, zintegrowane struktury wojskowe, wspólne planowanie sił zbrojnych, finansowania i działań, związki wielonarodowe, procedury dowodzenia, zintegrowany system obrony powietrznej, zrównoważony podział ról i obowiązków między sojusznikami, stacjonowanie sił zbrojnych poza własnym terytorium, ustalenia planistyczne umożliwiające roz-

² Por. s. 5-6.

wiązywanie kryzysów i wzmacnianie, jednolite standardy i procedury dotyczące sprzętu, szkolenia i logistyki, wspólne doktryny i ćwiczenia oraz włączenie partnerów do tej współpracy. Do przedsięwzięć tych zalicza się również wspólne finansowanie różnych przedsięwzięć oraz właściwy stosunek sił konwencjonalnych i nuklearnych w Europie, sprawiający, iż agresja na Sojusz staje się nieopłacalna, a jej skutki dla agresora nie do przyjęcia.

Zadania sił zbrojnych nie zostały, tak jak w Koncepcji z 1991 roku, podzielone według schematu pokój – kryzys – wojna, lecz zróżnicowane funkcjonalnie: odstraszenie, obrona, zachowanie lub odtworzenie integralności terytorialnej państw Sojuszu i szybkie zakończenie wojny jako klasyczne zadania. Za nowe zadania uważa się udział w zapobieganiu kryzysom i wspieranie innych organizacji międzynarodowych, zwłaszcza UZE lub UE. Podkreśla się przy tym, że działania związane z przewyższaniem kryzysów stawiają przed siłami zbrojnymi wymagania zbliżone do wymogów operacji w ramach kolektywnej obrony.

W wytycznych dotyczących stanu sił zbrojnych podkreśla się, że ich wielkość, gotowość i dyslokacja zapewniać ma możliwość wykonania całego spektrum zadań Sojuszu oraz skuteczną reakcję na wyzwania, jakie mogą się pojawić w przyszłości. Uwypukla się znaczenie zintegrowanych struktur dowodzenia, możliwości rozwinięcia wojsk na odległych teatrach działań i prowadzenia długotrwałych operacji. Zgodnie z tymi potrzebami utrzymuje się podział sił zbrojnych Sojuszu na Siły Natychmiastowego Reagowania, Siły Szybkiego Reagowania, Główne Siły Obronne i Siły Wzmocnienia o różnym statusie rozwinięcia i gotowości.

Konwencjonalne siły Sojuszu stwarzać mają wiarygodne możliwości realizacji pełnego spektrum zadań, wykazując przy tym różne stopnie zdolności do szybkiego rozpoczęcia kolektywnej obrony lub operacji poza artykułem 5, wsparcia kolektywnej obrony bądź rotacji sił prowadzących operacje poza artykułem 5 lub też uczestnictwa w operacji kolektywnej obrony o dużym zasięgu. Wypełnienie tych zadań ma być możliwe dzięki ścisłemu współdziałaniu sił lądowych, powietrznych i morskich (działania połączone), prowadzeniu działań w wielonarodowych strukturach, rozwijaniu obrony przeciwrakietowej i ABC, kontroli, ochronie i obronie terytorium i linii komunikacyjnych oraz odpowiednim rozwiązaniom logistycznym i właściwemu rozmieszczeniu zapasów.

Siły nuklearne spełniają przede wszystkim funkcję polityczną polegającą na zapobieganiu wojnie przez odstraszenie. Ich rola polega na utrzymywaniu ewentualnego agresora w niepewności co do reakcji Sojuszu na agresję militarną. Siły nuklearne stanowią więc gwarancję bezpieczeństwa. NATO w dalszym ciągu utrzymywać będzie w Europie siły nuklearne na najniższym poziomie koniecznym do zachowania pokoju i stabilności. Ich stacjonowanie oparte jest na zasadach solidarności sojuszniczej i współdecydowaniu o rozmieszczeniu oraz użyciu.

ZAKOŃCZENIE

Oceniając nową Koncepcję Strategiczną Sojuszu, można podkreślić następujące aspekty:

- zachowanie zasadniczego znaczenia kolektywnej obrony i więzi transatlantyckiej jako niezbywalnych cech Sojuszu i podstawowego warunku jego zdolności do działania i realizacji całego spektrum zadań;
- te zdolności polityczne i militarne stanowią jednocześnie bazę umożliwiającą zapobieganie konfliktom, ich przewycięzanie, partnerstwo i współpracę – zwłaszcza w odniesieniu do możliwych do przewidzenia wyzwań mogących pojawić się przed Sojuszem;
- w porównaniu z Koncepcją z 1991 roku następuje tu wyraźne przesunięcie akcentów, w dalszym ciągu jednak na bazie politycznej i militarnej zdolności obronnej;
- Koncepcja ogranicza geograficzny zakres funkcjonowania NATO do obszaru euroatlantyckiego, Sojusz nie zamierza więc być siłą działającą globalnie;
- operacje wykraczające poza artykuł 5 prowadzone być mają na podstawie mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ, która odpowiada za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa w Świecie, NATO nie wyklucza jednak możliwości prowadzenia operacji tego typu również bez wyraźnego mandatu, ale w zgodzie z prawem międzynarodowym i na zasadzie konsensusu państw członkowskich;
- w Koncepcji uwypukla się europejski wymiar NATO, włącznie z możliwością wykorzystania środków i możliwości Sojuszu do operacji europejskich, podkreśla się jednak konieczność rozwijania Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach NATO;
- broń nuklearna zachowuje swą jednoznacznie polityczną rolę gwarancji bezpieczeństwa państw członkowskich.

Nowa Koncepcja Strategiczna odzwierciedla paradygmat NATO i dokumentuje zdolność dostosowywania się Sojuszu do zmieniającej się sytuacji, dowodzi także, że jest on niezbędny dla zachowania pokoju i utrzymania bezpieczeństwa obszaru euroatlantyckiego również w XXI wieku.

Przyjęcie polski do NATO gruntownie zmieniło naszą sytuację geopolityczną. Polska stała się państwem granicznym. Faktu tego nie należy jednak traktować jako zagrożenie, lecz raczej jako szansę spełnienia pozytywnej roli w dalszym rozszerzaniu strefy bezpieczeństwa w Europie. Integracja z euroatlantyckimi strukturami bezpieczeństwa zbiorowego, poza wspólną obroną,

wymaga także od Polski przyjęcia większej odpowiedzialności za kształtowanie współpracy w rejonie Europy Środkowej i Wschodniej, konstruktywnego stanowiska i aktywności wobec partnerów Sojuszu nie będących jego członkami.

Sojusz Północnoatlantycki nie jest skierowany przeciwko jakiemukolwiek państwu czy grupie państw. Ma służyć bezpieczeństwu państw członkowskich. Bezpieczeństwo te uzależnione jest od solidarnego wysiłku i wkładu wszystkich członków Sojuszu. Sama przynależność do tej organizacji bezpieczeństwa nam nie zapewni, a podstawy skuteczności i wiarygodności Polski w NATO stanowić będzie:

- osiągnięcie interoperacyjności struktur kierowania państwem, obronnością i siłami zbrojnymi;
- określenie priorytetów i kierunków rozwoju sił zbrojnych;
- narodowa doktryna obronna uwzględniająca ustalenia sojusznicze;
- priorytetowe traktowanie obrony własnego terytorium.

WYKAZ LITERATURY

Asmus R.D.: NATO. Koncepcja bezpieczeństwa w XXI wieku, Warszawa 1997.

Balcerowicz B.: Sojusz a obrona narodowa, Warszawa 1999.

Kaczmarek J.: NATO nie może być żandarmem świata? „Myśl Wojskowa” 1999, nr 5.

Kaczmarek J.: NATO w systemie bezpieczeństwa świata, Wrocław 1999.

Koziej S.: Strategiczne założenia obronności Rzeczypospolitej Polskiej po wstąpieniu do NATO, „Myśl Wojskowa” 1999, nr 3.

Kupiecki R.: Od Waszyngtonu do Londynu, Warszawa 1998.

„Myśl Wojskowa” 1999, nr 4, wydanie specjalne.

NATO Alliance's Strategie

NATO Vademecum, Warszawa 1999.

Cele i zadania Sojuszu

Wytyczne dla
sił Sojuszu

Perspektywy
strategiczne

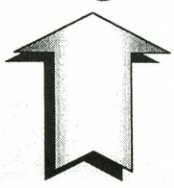
Podejście do bezpieczeństwa
w XXI wieku

Cel Sojuszu :

- wolność i bezpieczeństwo wszystkich członków przy
- użyciu politycznych i wojskowych środków w zgodzie z
- zasadami Karty Narodów Zjednoczonych

Podstawa : wspólne wartości

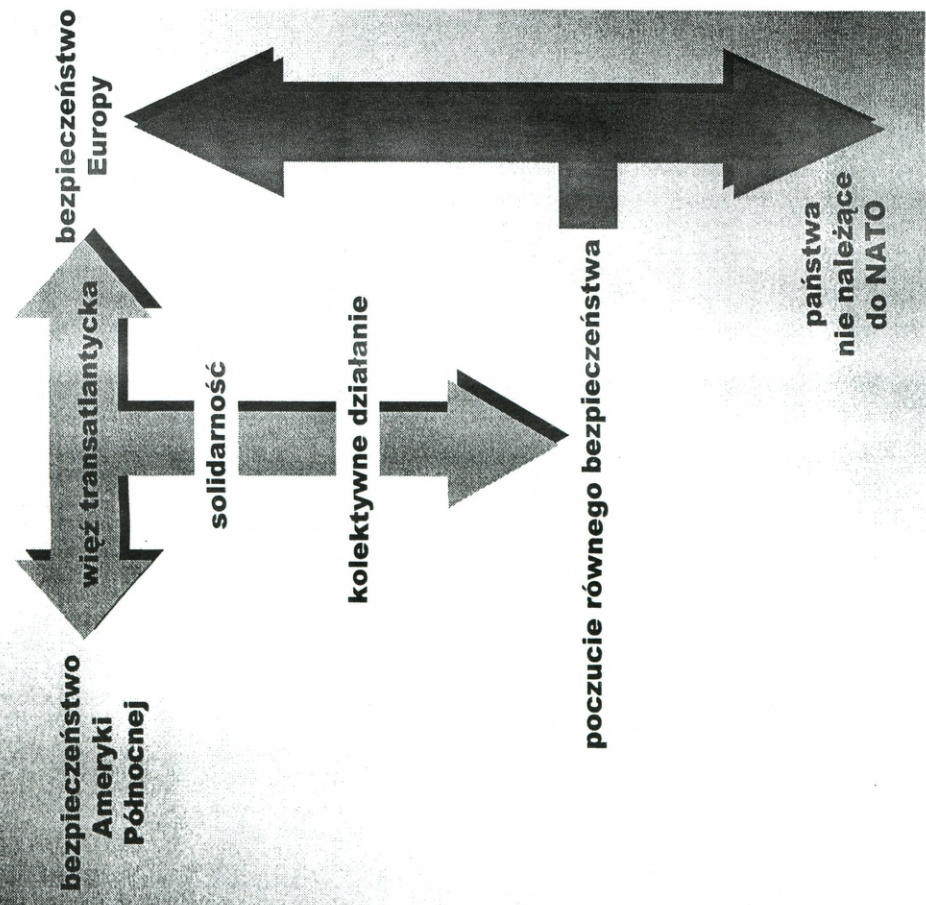
- ◆ demokracja
- ◆ prawa człowieka
- ◆ rządy prawa

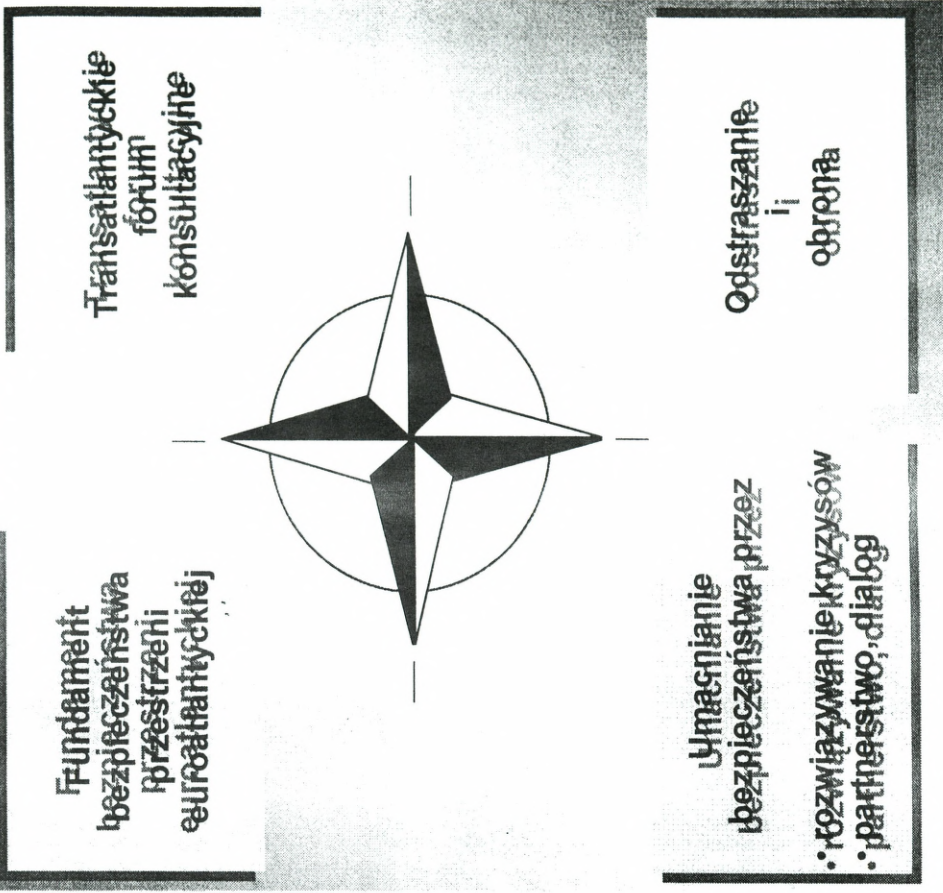
Cele :

- ◆ zachowanie pokoju
- ◆ zapobieganie wojnom
- ◆ przeciwdziałanie konfliktom
- ◆ rozwiązywanie kryzysów
- ◆ zapewnienie sprawiedliwego i trwałego pokoju

Istota Sojuszu :

Podstawowe zadania Sojuszu w dziedzinie bezpieczeństwa

Zmieniające się środowisko strategiczne

- rozszerzenie NATO,
- partnerstwo, współpraca i dialog z Rosją Ukrainą i państwami basenu Morza Śródziemnego,
- wewnętrzna reforma NATO,
- zaangażowanie w zapobieganie konfliktom i rozwiązywanie kryzysów,
- rola ONZ, OBWE, UE i UZE w bezpieczeństwie euroatlantyckim,
- Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony,
- układy o kontroli zbrojeń i rozbrojenia.

Wyzwania i zagrożenia w dziedzinie bezpieczeństwa

- bezpieczeństwo europejskie uwzględnić musi wyzwania globalne
 - ◆ niepewność i niestabilność wewnątrz i w otoczeniu obszaru euroatlantyckiego,
 - ◆ przyrost ludności,
 - ◆ wyczerpywanie zasobów naturalnych
- bezpieczeństwo nie zatrzymuje się na granicach terytorialnych

Analiza zagrożeń (MC 288/8 z 20.02.1997)

- brak wyraźnego zagrożenia NATO przez następne 10 lat,
- potencjalne ryzyka (2 - 10 lat)
 - ◆ eskalacja konfliktów lokalnych / regionalnych,
 - ◆ terroryzm międzynarodowy,
 - ◆ ekstremizm religijny (Irak, Irak, Syria, Libia, Sudan),
 - ◆ proliferacja broni masowego rażenia,
 - ◆ awarie reaktorów nuklearnych,
 - ◆ masowe migracje
- wojna,
- głód,
- kataklizmy (środownisko)

Zasady strategii Sojuszu

- solidarność i jedność strategiczna warunkiem bezpieczeństwa zespolonego
- niepodzielność bezpieczeństwa wszystkich członków
- wystarczający potencjał odstraszania
- wspólne efektywne reagowanie
- podział zadań, zagrożeń, odpowiedzialności i korzyści wynikających z kolektywnej obrony
- obecność w Europie konwencjonalnych i nuklearnych sił Stanów Zjednoczonych
- rozwój Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu

Kolektywne rozwiązania praktyczne

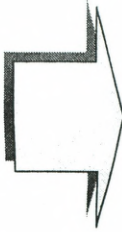
- ↑ procedury konsultacyjne
- ↑ zintegrowane struktury wojskowe
- ↑ wspólne planowanie sił zbrojnych, finansowanie i planowanie działań
- ↑ związki wielonarodowe
- ↑ procedury dowodzenia
- ↑ zintegrowany system obrony powietrznej
- ↑ zrównoważony podział ról i obowiązków
- ↑ stacjonowanie sił poza terytorium własnego państwa
- ↑ ustalenia polityczne umożliwiające rozwiązywanie kryzysów i wzmacnianie
- ↑ jednolite standardy i procedury: sprzętu, szkolenia i logistyki
- ↑ wspólne doktryny i ćwiczenia
- ↑ współpraca w zakresie infrastruktury, uzbrojenia i logistyki
- ↑ włączenie partnerów NATO do tej współpracy

Zadania sił zbrojnych Sojuszu

- ↑ odstraszanie
- ↑ obrona
- ↑ utrzymanie bądź odtworzenie integralności terytorialnej państw członków Sojuszu
- ↑ szybkie zakończenie konfliktu
- ↑ udział w zapobieganiu konfliktom, rozwiązywaniu konfliktów i wspieranie innych organizacji międzynarodowych

Wytyczne dla sił Sojuszu

- * realizacja pełnego spektrum zadań
 - * reakcja na wyzwania, które mogą pojawić się w przyszłości
-
- ↑ wielkość sił na najniższym poziomie umożliwiający sprostanie wymogom kolektywnej obrony i innych misji sojuszniczych
 - ↑ wystarczająca obecność SZ na całym obszarze Sojuszu
 - ↑ struktura dowodzenia umożliwiająca realizację pełnego spektrum zadań Sojuszu (CJTF)
 - ↑ zwiększenie możliwości rozwinięcia wojsk na odległych teatrach działań, prowadzenia długotrwałych operacji
 - ↑ kategorie: Siły Natychmiastowego i Szybkiego Reagowania
Główne Siły Obronne
Siły Wzmocnienia

Charakterystyka sił konwencjonalnych

- ↑ wiarygodne możliwości realizacji pełnego spektrum zadań
- ↑ różne stopnie gotowości (zdolności) do:
 - * szybkiego rozpoczęcia kolektywnej obrony bądź operacji poza art. 5.
 - * wsparcia kolektywnej obrony bądź rotacji i wzmocnienia sił prowadzących operacje poza art. 5.
 - * operacji kolektywnej obrony o dużym zasięgu
- ↑ ściśle współdziałanie sił lądowych, morskich i powietrznych (działania połączone)
- ↑ siły międzynarodowe
- ↑ obrona przeciwrakietowa, obrona ABC
- ↑ kontrola, ochrona i obrona terytorium, linii komunikacyjnych
- ↑ rozwiązania logistyczne, rozmieszczenie zapasów

KONCEPCJA STRATEGICZNA
SOJUSZU
- Wytyczne dla sił Sojuszu (VI)

Charakterystyka sił nuklearnych

- funkcja polityczna
 - * zapobieganie wojnie
 - * odstraszanie
- broń strategiczna: gwarancja bezpieczeństwa
- siły nuklearne w Europie
 - * solidarność sojusznicza
 - * współdecydowanie
 - * stacjonowanie
 - * elastyczność i żywotność
 - * najniższy poziom konieczny do zachowania pokoju i stabilności
 - * wiarygodność

KONCEPCJA STRATEGICZNA
SOJUSZU
- Podejście do bezpieczeństwa w XXI wieku (II)

Architektura bezpieczeństwa europejskiego

INSTRUMENTY

- zachowanie i umocnienie więzi transatlantyckiej
- utrzymanie efektywnych zdolności do odstraszania i obrony oraz realizacji całego spektrum zadań Sojuszu
- rozwój Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony
- zachowanie zdolności do rozwiązywania kryzysów
- rozwój partnerstwa, współpracy i dialogu
- rozszerzenie (otwarcie) Sojuszu
- kontrola zbrojeń, rozbrojenie i nieprolifracja

szerokie podejście do problematyki bezpieczeństwa z uwzględnieniem czynników politycznych, gospodarczych społecznych i środowiskowych oraz niezbędnego wymiaru militarnego

Zdolności wojskowe Sojuszu

- ↑ pozostają istotnym czynnikiem
- ↑ służą nowej koncepcji bezpieczeństwa
 - * dostosowanie SZ do nowych zadań
 - * elastyczność i ruchliwość
 - * możliwość reagowania na szerokie spektrum zagrożeń
 - * struktura SZ umożliwia zarówno rozwiązywanie kryzysów jak i kolektywną obronę
- ↑ przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa i stabilności obszaru euroatlantyckiego
- ↑ zapewniają wiarygodność działań politycznych

Przekształcenie Koncepcji Strategicznej z 1991 roku

Elementy dostosowania

nowa sytuacja strategiczna

podstawowe funkcje i zadania

stosunek do międzynarodowych systemów bezpieczeństwa zbiorowego

Europejska Tożsamość w Dziedzinie Obrony i Bezpieczeństwa

kontrola zbrojeń i rozbrojenia

wytyczne dla sił Sojuszu

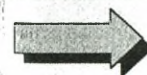
AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

Koncepcja Strategiczna z 1999 roku

Podstawowe zadania Sojuszu

fundament stabilnego bezpieczeństwa przestrzeni euroatlantyckiej

transatlantyckie forum konsultacyjne

odstraszanie i obrona

umacnianie bezpieczeństwa i obszaru euroatlantyckiego poprzez

- zapobieganie konfliktom i rozwiązywanie kryzysów
- partnerstwo, współpraca i dialog

AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

Niezmienione elementy strategii NATO

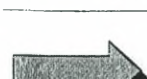

- **główne zasady Sojuszu i strategii sojuszniczej**

- **kolektywna obrona i partnerstwo transatlantyczne**

- **rozszerzone pojęcie bezpieczeństwa**

- **jednolite planowanie obronne i planowanie sił zbrojnych**

- **wyważony stosunek między siłami konwencjonalnymi i jądrowymi**

AON

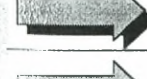
KATEDRA STRATEGII

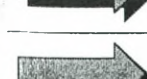
M. WIATR
oprac. własne

Wymagania w stosunku do sił zbrojnych

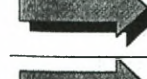
- **zdolność do przegrupowania i wzmacniania**

- **ruchliwość**

- **skuteczność działań**

- **odporność na oddziaływanie przeciwnika i zapewnienie ciągłości działań / logistyka**

- **interoperacyjność**

- **połączone działania RSZ**

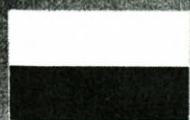
- **wykorzystanie nowoczesnych technologii**

- **przewaga informacyjna**

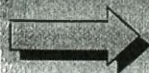
AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

Koncepcja Strategiczna Sojuszu i obronność RP (I)

państwo frontowe (graniczne, pomostowe)

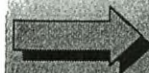

trzy zasadnicze aspekty strategii bezpieczeństwa :

- atlantycki,
- europejski,
- narodowy

konieczność uwzględnienia czynników geograficznych, historycznych interesów politycznych i gospodarczych, stosunków etnicznych i religijnych w sąsiednich i odległych regionach

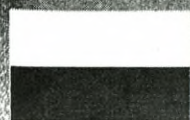

poparcie społeczne

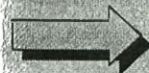
AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

Koncepcja Strategiczna Sojuszu i obronność RP (II)

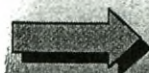
kolektywna obrona własnego terytorium

kolektywna obrona innych członków Sojuszu

inne operacje

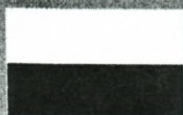

operacje poza obszarem Sojuszu

AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

Konceptcja Strategiczna Sojuszu i obronność RP (V)

Podział SZ RP na kategorie:

Siły Reagowania

- ◆ Siły Natychmiastowego Reagowania
- ◆ Siły Szybkiego Reagowania

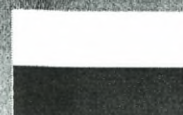
Główne Siły Obronne

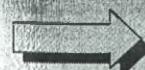
siły pozostające pod dowództwem narodowym

AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

Konceptcja Strategiczna Sojuszu i obronność RP (VI)

narodowa zdolność dowodzenia wszystkimi RSZ

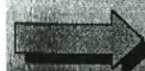
zdolność pozyskiwania informacji (rozpoznanie strategiczne)

możliwość transportu powietrznego wojsk na duże odległości

skład sił reagowania

struktura personalna, zwłaszcza niższy personel dowódczy

AON

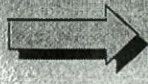
KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

AON

Koncepcja Strategiczna Sojuszu i obronność RP (VIII)

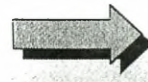
cele operacji sojuszniczych nie zawsze muszą być zgodne z interesami narodowymi

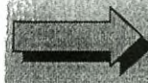
zagrożenie odwetem i reperkusjami (zwalczenie terroryzmu międzynarodowego, udział w operacjach wymuszania pokoju)

priorytetowe traktowanie wojsk wydzielanych do struktur wielonarodowych i operacji poza granicami kraju

podział sił zbrojnych na kategorie A, B, C

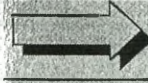

brak akceptacji społecznej dla działań poza obszarem Sojuszu

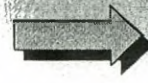
AON

Koncepcja Strategiczna Sojuszu i obronność RP (III)

solidarna postawa wobec wspólnych wyzwań i zagrożeń

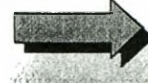
przyjęcie większej odpowiedzialności za kształtowanie współpracy w rejonie Europy Środkowej i Wschodniej

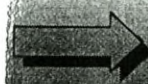
integracje z NATO to zadanie całego państwa

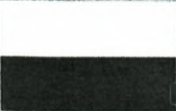
interoperacyjność struktur kierowania państwem, obrona narodowa i siłami zbrojnymi

opracowanie i wdrożenie n a r o d o w e j strategii i doktryny obronnej

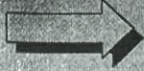

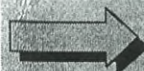

określenie priorytetów i kierunków rozwoju sił zbrojnych

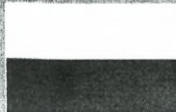
**Koncepcja Strategiczna Sojuszu
i obronność RP (VII)**
Priorytetowe obszary interoperacyjności SZ RP

- **wspólna doktryna wojskowa (Common Military Doctrine)**
- **dowodzenie i łączność (Command, Control and Communication)**
- **obrona powietrzna (Air Defence)**
- **wsparcie kraju gospodarza (Host Nation Support)**
- **logistyka**
- **modernizacja uzbrojenia i sprzętu**

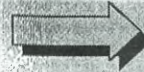

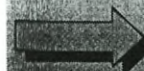
AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

**Koncepcja Strategiczna Sojuszu
i obronność RP (VII)**
Priorytetowe obszary interoperacyjności SZ RP

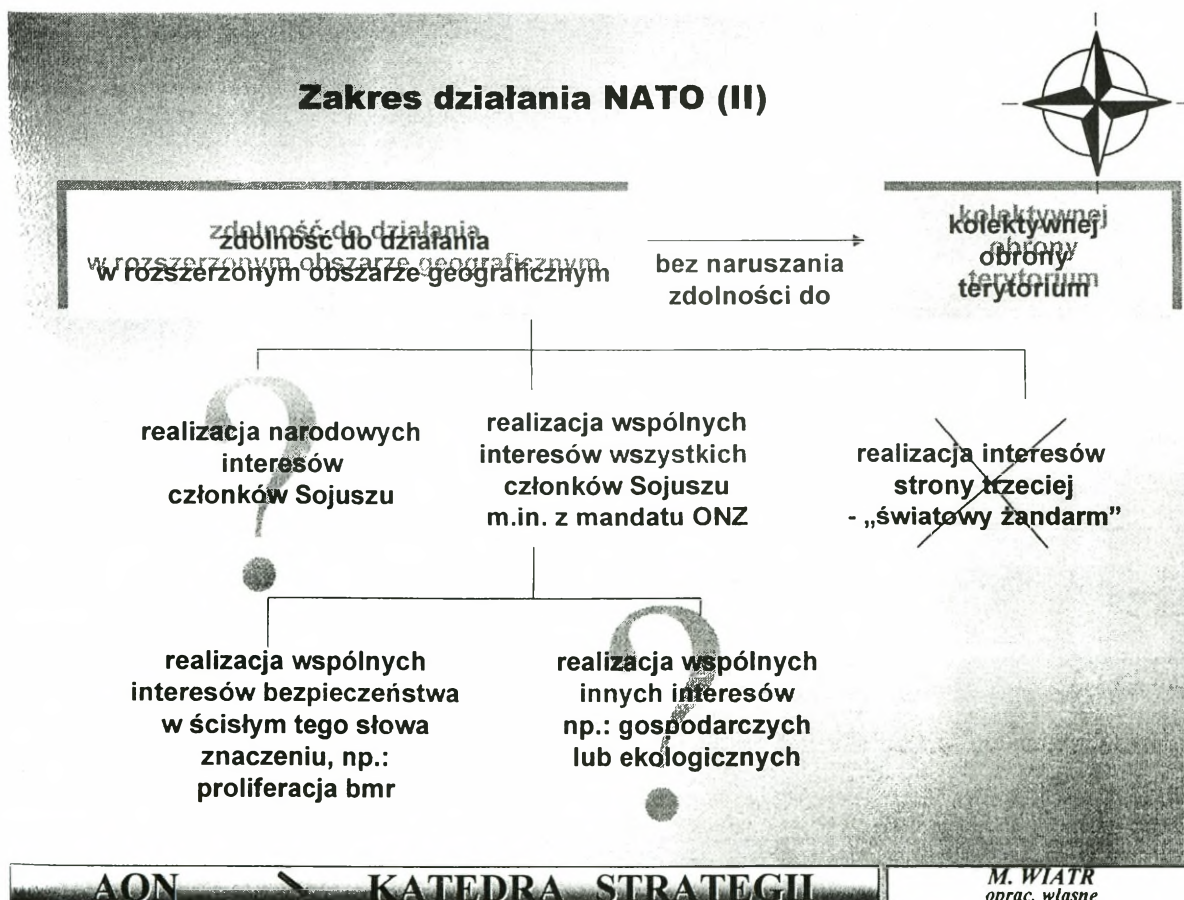

- **wspólna doktryna wojskowa (Common Military Doctrine)**
- **dowodzenie i łączność (Command, Control and Communication)**
- **obrona powietrzna (Air Defence)**
- **wsparcie kraju gospodarza (Host Nation Support)**
- **logistyka**
- **modernizacja uzbrojenia i sprzętu**

AON

KATEDRA STRATEGII

M. WIATR
oprac. własne

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
1. Traktat Północnoatlantycki	4
2. Deklaracja Waszyngtońska	5
3. Nowa Koncepcja Strategiczna Sojuszu	7
Zakończenie	13
Wykaz literatury	15
Schematy	17

